

Управління освіти виконавчого комітету Нововолинської міської ради
Міський методичний кабінет
Нововолинська загальноосвітня школа I-III ступенів № 6

СЛОВНИКОВА СКАРБНИЧКА

(методичний посібник)

Тимошук Людмила Павлівна
Хомук Галина Павлівна

Посібник містить методичні рекомендації вивчення словникових слів в 1 класі, додаткові та допоміжні матеріали для їх кращого засвоєння. Кожне словникове слово супроводжується ілюстрацією; подано загадки, вірші, оповідання чи казки відповідної тематики. Завдяки цьому діти не лише запам'ятовують правила написання та вимови словникових слів, а й загалом поглиблюють знання української мови. Змістовні ілюстрації сприяють зоровому сприйманню нової інформації та розвивають уяву першокласників. Матеріали для читання сприяють слуховій фіксації вивченого.

Посібник рекомендовано для вчителів початкових класів, логопедів та батьків.

Укладачі:

Тимошук Людмила Павлівна, учитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії.

Хомук Галина Павлівна, учитель початкових класів, вчитель-методист.

Рецензент:

Кутасевич Валентина Дмитрівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель-методист, відмінник освіти.

Навчально-методичне видання розглянуто і схвалено на засіданні педагогічної ради.

Протокол №4 від 29.02. 2016р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ І. СЛОВНИКОВІ СЛОВА	
Бабуся.....	6
Бджола.....	7
Виразно.....	8
Влітку.....	9
Ворота.....	10
Гумка.....	11
Ганок.....	12
Ґрунт.....	13
Гудзик.....	14
Джміль.....	15
Дзига.....	16
Дзьоб.....	17
Дідусь.....	18
Загадка.....	19
Зозуля.....	20
Ім'я.....	21
Їжак.....	22
Кватирка.....	23
Київ.....	24
Лелека.....	25
Лінійка.....	26
Лялька.....	27
Новий.....	28
Олень.....	29
Олівець.....	30
Папір.....	31
Парасолька.....	32
Подруга.....	33
Посередині.....	34
Україна.....	35
Українська.....	36
Фартух.....	37
Цукерка.....	38
Цукор.....	39
Якір.....	40
РОЗДІЛ ІІ. ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ.....	41
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА.....	76

ПЕРЕДМОВА

Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів велику увагу приділяє словниковій роботі, результатом якої є підвищення грамотності та розвиток мовлення учнів. Тому одне із завдань учителя початкових класів – навчити грамотно використовувати слова, розуміти їхнє значення та правильно вимовляти.

Природно є те, що дитина краще сприймає інформацію через світ образів. Адже завдяки яскравій дитячій уяві учні швидко і на довгий час запам'ятовують те, що бачать. В основу даного посібника покладений саме цей метод вивчення словникових слів.

СЛОВНИКОВІ

СЛОВА

БАБУСЯ

ЗАГАДКА

Це голубонька рідненька –
Добра, мила і старенька.
Я ніколи не журюся,
Бо у мене є ...

ІМЕНИННИЙ ОБІД

У Ніни велика сім'я: мати, батько, два брати, дві сестри й бабуся.

Ніна найменша: їй восьмий рік. Бабуся — найстарша: їй вісімдесят два роки. У бабусі тремтять руки. Несе ложку бабуся — ложка дрижить, крапельки падають на стіл.

Скоро у Ніни день народження. Мама сказала, що на її іменини у них буде святковий обід. На обід Ніна нехай запросить подруг.

Ось і настав цей день. Мама накриває стіл білою скатертиною. Ніна подумала: це і бабуся за стіл сяде. А в неї ж руки тремтять.

Ніна тихенько сказала мамі:

— Мамо, хай бабуся сьогодні за стіл не сідає.

— Чому? — здивувалась мама.

— В неї руки тремтять. Крапає на стіл.

Мама зблідла.

Не сказавши жодного слова, вона зняла зі столу білу скатертину і сховала її в шафу.

Довго сиділа мовчки, потім сказала:

— У нас сьогодні бабуся хвора. Тому іменинного обіду не буде. Поздоровляю тебе, Ніно, з днем народження. Моє тобі побажання: будь справжньою людиною.

В. Сухомлинський

ЗАГАДКИ

Ти солодке полюбляєш?
Ну тоді про мене знаєш!
Я над квітами літаю,
Друзів медом пригощаю.
Не велика й не мала,
А зовуть мене ...

Я працюю поважно,
Все літо літаю
У поле, до гаю,
Збираю медок
Із різних квіток.
Кого не злюблю,
Того жалом колю.
(Бджола)

ЛІТО

— Липа, липа зацвіла! —
Засурмила всім бджола.—
Гей, злітайтеся, подруги,
У гайок на край села.
Там уже не видно віт,
А лише пахучий цвіт.
Наберем багато меду.

БДЖОЛА

Вирушаймо ж у політ! —
Бджоли з пасіки летять,
Липі крону золотять.
І здається, що у липи
Віти струнами бринять.
Т. Коломієць

БДЖІЛКА

Вдень тепло стало, бджілка
прилетіла,
Бо ж сонце світить, квіточки цвітуть.
На жовтий крокус бджілонька
присіла,
А там нектар, то ж в ньому вся і
суть.
Цвітуть квітки, а значить є що їсти,
І можна жити, бо весна прийшла.
Для всіх комашок дуже гарні вісті,
У світі враз побільшало тепла.
Бджола сидить у квіточці, дрімає,
Погрітися на сонечку спішить.
І хоч роботи вже багато має,
Та час й для себе треба приділить.
Бо в світі стільки радості багато,
Є квіти гарні, є нектар, пилок.
Життя тепер чарівне, наче свято,
То ж можна ще й погрітися чуток...
Надія Красоткіна

ВИРАЗНО

Як добре вміти читати!

Не треба до мами приставати,
Не треба бабусю трясти:
«Прочитай, будь ласка! Прочитай!»
Не треба благати сестрицю:
«Ну, почитай ще сторінку».
Не треба кликати,
Не треба чекати,
А можна взяти
І почитати!
Валентин Берестов

Пам'ятка "Як навчитися виразно читати вірші"

1. Вдумливо прочитай вірш.
2. З'ясуй лексичне значення незрозумілих тобі слів;
3. За змістом та ідеєю твору визнач настрій, з яким читатимеш твір.
4. У кожному рядку визнач (підкресли олівцем) стрижневе слово, тобто слово, на яке падає логічний наголос (слово, яке

слід інтонаційно голосом виокремити, бо воно найвагоміше в рядку чи реченні).

5. Познач олівцем паузи:

- а) кома - ледь помітна пауза (позначка - /);
- б) двокрапка й тире - помітна пауза (позначка - //);
- в) крапка - явна пауза із інтонацією завершеності (позначка - ///).

6. Ліворуч від кожного рядка постав стрілку, що передає тон читання:

- а) підвищення тону - стрілка вгору ;
- б) зниження тону - стрілка вниз ;
- в) рівний тон - горизонтальна стрілка (→).

7. Прочитай кілька разів вірш з дотриманням вимог усіх позначок.

8. Читаючи вірш, уявляй картини, які виникають, і запам'ятовуй їх послідовність.

9. Вивчивши вірш напам'ять, виразно прочитай його своїм близьким і з'ясуй, що б вони побажали тобі для кращого прочитання твору. Врахуй їхні побажання.

ВЛІТКУ

ЗАГАДКИ

Як пора ця зветься,
Коли все сміється
І відпочиває?
Коли ж це буває?
(Влітку)

Сонечко яскраве

Цілий день палає,
На травиці в гаї
Цілий день ми граєм.
Раді всі малята
Цілий день купатись,
Веселиться й грати,
На сонці засмагати.

ЩЕДРЕ ЛІТО

Літня спека, грози, грім,
Літо, ти прекрасне всім!
Скільки в тебе є скарбів:
В лісі — ягід та грибів;
У садках — смачна малина,
Агрус, яблука, ожина.
Фрукти й зелень соковита —
Це смачні дарунки літа.

Ген тече срібляста річка...
Ой і тепла ж в ній водичка!
Можна влітку засмагати,
Можна плавати й пірнати.
Т. Корольова

КУЛЬБАБКА

Як літечко приходить,
Усе навкруг буває:
Травичка зеленіє
І квіти розцвітають.
Жовтогаряче сонечко
З'явилося на світ.
І всі його вітають:
Привіт ! Привіт! Привіт !
Ольга Пенюк

ПРИКМЕТИ ЛІТА

Ластівки літають
Над водою низько,
Хвилі розбивають -
Значить, дощик близько.
Мов червоні квіти,
Хмари в небі синім,
Значить, завтра, діти,
Буде вітер сильний.
А як льону річка
В полі засиніла,
Знайте, що сунічка
У гаю дозріла.
М. Чепурна

ВОРОТА

Коли дивлюсь на Золоті ворота

Коли дивлюсь на Золоті ворота,
Я бачу древно Київську Русь.
Я так тебе люблю, творіння Кия
Що в цьому я зізнатись не боюсь.

Сивий Дніпро.

Ти, як стара легенда.

Ти бачив стільки радості й біди.
Куди б мене не завели дороги,
Я завжди повертатимусь сюди.
Бо я нащадок Володимира і Ольги
Тут народився мудрий Ярослав,
Так дай нам Бог і мудрості, і волі,
Щоб наш чарівний Київ процвітав.

Оля Кузнец

ГУМКА

ГУМКА

Я — ластик. Я — гумка,
Чумазенькая спинка.
Але совість у мене чиста:
Помарку я стерла з листа!

ЗАГАДКИ ПРО ГУМКУ

Водить дружбу з олівцями,
Зошитами, папірцями.
На малюнку щось не те?
Вмить вона його зітре!
(Гумка)

Я негарно написала,
А вона усе злизала.
Олівців моїх сусідка,
Ця вертлява – буквоїдка.
(Гумка)

ГАНОК

СКОРОМОВКИ

Гава гаву запитала:

- Ти на ганок не літала?

- Не літала я на ганок.

Та й прогавила сніданок.

I. Січовик

Яка піч, такий світанок,

Яка хата, такий ганок,

Які газда та газдиня,

Отака й у них дитина.

Гедзь і гава
з ганку впали,

довго гулі

розтирали.

Леся Вознюк

ВИПАВ СНІГ

Вдягнувшись тепліше,

Морозяним ранком

Мариночка вийшла

І стала на ганку

— Як гарно навколо!

Все вкрилось кругом

Пухнастим та чистим

Блискучим сніжком.

У білому вбранні

Зелені ялини.

Під сніг, як під ковдру,

Сховались рослини,

Щоб їх не дістали

Морози страшні,

Щоб взимку заснути

Й ожить навесні.

Ставаймо на лижі,

Сідаймо в санчата,

Берімо коньки,

Щоб стрілою помчати!

Хай щоки щипає

Мороз жартома!

Хороша погода!

Весела зима!

Наталя Забіла

ГРУНТ

ВЕСНЯНІ КВІТИ

Он пролісок, як клаптик неба,
Росте на вітрові такому.
Йому тепла і сонця треба,
І ґрунт, щоб втриматись на ньому.
Надія Красоткіна

ГУДЗИК

ЗАГАДКИ

Ледь помітний він, маленький...

То квадратний, то кругленький...

Як його ти відірвеш,

То штани не застібнеш...

(Гудзик)

Від штанців він відірвався

та кудись від нас сховався.

Мусимо знайти й пришити,

щоб штанці не загубити.

(Гудзик)

Леся Вознюк

ДЖМІЛЬ

ЗАГАДКА

Навесні старий садок
Вкрив барвистий килимок,
І над вишнями в гіллі
Загули, мов дзвін...
(Джмелі)

ДИВО-КВІТИ

Яке це дивне диво — квіти!
Чарівні форми й кольори.
І можна світові радіти,
Як сяє сонечко згори.
Тоді всі квіти розцвітають.
На казку схоже все стає.
Метелики довкіл літають,
Бджола між квітами снує.
І джміль великий волохатий
Танок над квітами веде.
В пилкові жовтому, пухнатий
То присідає, то гуде.
А квіти гарні, розмаїті,
Ввібрали диво-кольори.
Видовище найкраще в світі,
Казкове, що не говори...
Надія Красоткіна

МАКІВКА І ДЖМІЛЬ

Увечері Макова квітка стулила
пелюстки. Спить цілу ніч Маківка.

Уже й день настав, уже й Сонце
зійшло, а вона все спить, не
розтуляє пелюстки.

Коли це десь, із-за яблуні вилетів
волохатий Джміль.

Летить, гуде.

Почула квітка, що Джміль
наближається і розкрилася.
Прилетів Джміль та й сів між
пелюстками. Радіє Макова квітка, бо
тепер повна коробка маку буде. Ось
чому Маківка так довго не розтуляла
пелюсток.

Вона чекала Джмеля.

В. Сухомлинський

ДЗИГА

ДЗИГА

Непосида, бешкетлива,
Я така заводна!
Варто пару раз натиснути -
І мене не втримати!
Швидко заверчусь на місці.
Дуже сумно бути одному.
Ну, давай гратися разом!
Не засумуєш зі мною!

Олександр Бившев

ЗАГАДКИ ПРО ДЗИГУ

Накрутив Івась пружину —
танцювала без упину.
І дзижчала, і крутилась.
Як стомилась —
зупинилась.
(Дзига)

Балерина закружляла
На підлозі край стола,
Притомилася, упала
І в коробку спать лягла ...
(Дзига)

На одній нозі танцюю,
Зовсім я не байдикую.
Ти мене лиш накрути —

Та в таночок знов пусти.

(Дзига)

МАМА НАТОМИЛАСЬ-СПАЛА...

Мама натомилась – спала...

Ну, – я грати перестала!

Дзигною я не гуджу,

Сіла тихо і сиджу.

Я уже не говорушка

І мій песик теж такий.

Та ж – на мамину подушку

Скочив зайчик золотий.

Зайчику кажу: «Але ж:

– Я скакати хочу теж!

Я багато б що хотіла:

Бігати, катати м'яч,

Я би дзигу запустила

І б з скакалкою – ускач.

Хочу ж я, а не скачу!

Мама ж спить!.. І я мовчу.

Єлена Благиніна

Перекл. укр. – Анатолій Присяжнюк

ДЗЬОБ

ПТАШКА

Пташка дзьобик розкриває.

— Мамо, що вона співає?

Мамо, дай мені крилята,

Хочу пташечкою стати!

Надія Красоткіна

ЗАГАДКА

Тук-тук-тук чути стук,

Та цей звук не від рук.

Пташка дзьобом стовбур б'є ,

Лікарем для лісу є.

(Дятел)

ДІДУСЬ

ЗАГАДКА

Сивий, мудрий і поважний.
Заклопотаний, відважний.
Всього я в житті навчусь,
Бо зі мною мій ...

ЛЕДАЧА ПОДУШКА

Маленькій Яринці треба рано вставати, щоб до школи йти, а не хочеться, ой як не хочеться! Ввечері питає Яринка у дідуся:

— Дідусю, чому вранці вставати не хочеться? Навчіть мене, дідусю, спати так, щоб хотілося вставати і йти до школи.

— Це подушка в тебе ледача, — відповів дідусь.

— А що ж їй зробити, щоб вона не була ледачою?

— Знаю я таємницю, — пошепки сказав дідусь. — Ото саме тоді, як вставати не хочеться, візьми подушку, винеси на свіже повітря, добре вибий її кулачками

— вона і не буде ледачою.

— Справді? — зраділа Яринка. — Я так і зроблю завтра.

Ще дуже рано, а треба збиратись до школи. Не хочеться вставати Яринці, але треба ж нарешті подушку провчити, лінощі з неї вибити.

Схопилась Яринка швиденько, одяглася, взяла подушку, винесла на подвір'я, поклала на лавку — та кулачками її, кулачками. Повернулася до хати, поклала подушку на ліжко — та й умиватися. А дідусь у вуса посміхається.

В. Сухомлинський

ЗАГАДКА

Великий будинок у місті стоїть,
Та завжди, як вулик бджолиний,
шумить.

Як чаша, він повний знаннями,
Ласкавий будинок цей з нами.
(Школа)

З ним подружить кожен з вас,
Як піде у перший клас.
Бо хоч завжди він мовчить,
Та читати вас навчить!
(Буквар)

Хутко стрибне на папір,
І, хоч вір, а хоч не вір,
Враз напише нове слово.
Ось і речення готове.
Вправно пише у руці,
Бачать всі старання ці.
(Ручка)

ЗОЗУЛЯ

ЗОЗУЛЯ

У зеленому гайку
роздає вона "ку-ку":
дошкільнятам, школярам,
мамам, татам, вам і нам,
щоб на довгому віку
мали всі своє "ку-ку".
Володимир Підпалий

ЯК МАТИ ЗОЗУЛЕЮ СТАЛА

Українська народна казка

В одній жінки було троє дітей.
Мати їх дуже жаліла, все сама
робила, а діти по цілих днях гралися,
перекидалися. Тільки прибіжать до
хати:
— Їсти!

Мати дає їм їсти, миє їхнє
взуття, сушить одержу брудну і
мокру. Одного разу мати тяжко
заслабла. Лежить слаба, нема кому
їй водички подати. А діти граються,
прибігли з вулиці, а мати просить:

— Хоч хтось води подайте.

Діти не чують, а лиш кричать:

— Хай менший подасть! Хай
менший подасть!

Одного разу прибігли діти з
вулиці, дивляться, а їх мати встала,
взяла дошку з полика, на якому
спала. А та дошка стала в неї
хвостом приростати. Взяла рядно,
накрилась, а воно крилами стало.
Перстень на руці був, перетворився
на дзьоб. Тіло стало покриватись
пір'ям і мати почала вилітати з хати.
Діти побігли слідом, плакали,
просили:

— Вернись, мамо, ми будемо
слухатись, подамо тобі водички!

А мати стала зозулею і прогукала:

— Пізно, дітки, пізно!

І полетіла. Діти бігли за нею,
падали, плакали. Порвалося їхнє
взуття, позбивалися ноги, але мати
не вернулась.

І там, де бігли діти по траві, де
капала дитяча кров з побитих ніжок,
ростуть червоні ягідки. А зозуля не
висиджує пташенят, а підкидає свої
яйця в чужі гнізда.

ІМ'Я

ІМ'Я ДЛЯ СНІГОВИЧКА

Рано-вранці, коли перші промінці сонця лише освітили горизонт, а пташки тільки щойно прокинулись, на Морквинку зверху щось впало.

Сніговичок підняв голову.

Над ним якраз летіла синичка. Це вона загубила свій сніданок- зернинку, яку взяла з годівнички.

– Ой, залишилась без обіду, – бідкалась пташечка.

Тут вона подивилась на Морквинку.

– А ти що таке. Тебе ж тут не було раніше.

– Я сніговик. Мене вчора виліпили дітлахи.

– І як ти називаєшся?

– Мені ще не дали ім'я. А тебе як звати?

– Мене назвали Спритною, бо я швидко стрибаю і літаю.

І синичка сіла до сніговичка на носик.

– Може, тебе Морквинкою назвати? Вона така яскрава, і гарно виділяється на обличчі.

– Мені подобається. Морквинка.

– Так, і де тут моє зернятко впало? – заметушилась синичка.

Вона подивилась на відрі-шапці, на кулях-руках, оглянула плечі Морквинки.

– Щось падало вниз. Глянь десь біля ніг, – сказав товариш.

І справді, біля кулі-ноги на білому снігу лежало щось чорне.

– Мій обід! – зраділа Спритна.

– А що це? – зацікавився Морквинка.

– Насіння соняшника. Дуже смачне... Але мені вже пора. Побачимось.

І синичка полетіла.

А сніговичок залишився стояти, переливаючись у сонячних промінцях різними кольорами і радіючи з того, що в нього тепер є ім'я.

Солтис-Смирнова Марія Петрівна

ЇЖАК

ЗАГАДКА

Загорнулася в клубок
Ціла купка голочок.
Лис підбіг, голки понюхав.
Потім довго носа чухав.
(Їжак)

ЇЖАЧКИ

Їжачок-хитрячок
Гострі голки має,
На них яблука, гриби
Швидко натикає,
Їжачата з нетерпінням
Його всі чекають,
Своїй мамі-їжачисі
Вдома допомагають.
Г. Комісарова

ЇЖАЧОК І ГРИБОЧОК

Під березу їжачок
Наносив сінця стіжок.
Хоч і знає їжачок,
Що під сіном спить грибок.
От прокинувся грибок.
А на нім лежить стіжок.
— Ой їжаче, їжачок,
Забери кудись стіжок!..
Не послухався їжак:
— Проживеш ти, грибе, й так!
І розсердився грибок,
Вперся в землю — і стіжок
Розлетівся, наче пух.
Їжаку забило дух.
Сів і хлипає їжак:
— Я ж не знав, що буде так!..
Михайло Стельмах

КВАТИРКА

МУДРИЙ БОРЯ

— Закрий щільніш квартиру, Бoryю,

Бо дуже холодно надворі...

— А як закрити її щільніше,

Хіба надворі потепліша?

Грицько Бойко

...Стало в небесах **гриміти**,

Слід **квартирку зачинити**...

Надія Красоткіна

КИЇВ

ДНІПРО

Найбільша ріка України
До моря крізь Київ пливе.
Не зникне вона, не загине,
Допоки народ мій живе.
Ігор Січовик

КИЇВ

Колись давно столицю заснували
Кий, Щек, Хорив та Либідь, їх
сестра.
Мій, Києве, ти місто старовинне,
Краси утілення та вічного добра.
Тече Дніпро. Колись у його водах
Князь Володимир хрещення
прийняв.
Він дбав про долю рідної країни,
Вчив грамоти та храми будував.
Ось пам'ятник Хмельницькому
Богдану,
Цей гетьман для людей героєм став:

Походи він очолював козацькі,
Й про незалежність України дбав.
Ось Києво-Печерська Лавра стала,
Це пам'ятка духовності, тепла.
Попросимо усі, щоб Божа Матір
І нас, і Україну берегла.
У часи війни героєм став наш Київ,
Його ми ворогам не віддали,
І ми в музеї під відкритим небом
Згадаємо славетні ті бої.
Малята люблять своє рідне місто:
Тут цирк, театр дитячий, зоопарк,
Фунікульор, майданчики для ігор,
Тут з каруселями й гойдалками парк.
Так хочеться, щоб кожен з вас
побачив
Красу столиці у весняний час.
Коли каштанами Хрещатик
розцвітає,
До Києва запрошуємо вас!

Ю. Турчина (за матеріалами
дитячого журналу «Жирафа Рафа»)

ЛЕЛЕКА

ЗАГАДКА

Довгі ноги, довгий ніс,
По болоті ходить скрізь.
(Лелека)

Рідний край від роду і навіки.
Добрі птахи, гарні і на вроду —
Обереги нашого народу.
Надія Красоткіна

ВІТАННЯ

Літака спитав Лелека:
– Ти куди летиш?
– Далеко:
в Україну – рідний край!
– То, будь ласка, помахай
Над моїм гніздом-селом
Хоч однесеньким крилом!
Ігор Січовик

ЛЕЛЕКИ

Із-за моря, із тепла, здалеку
Прилетіли в рідний край лелеки.
До свого гніздечка на тополі
Повернулись, дякуючи долі.
І клеочуть радісно й завзято,
Це для них і радість, й справжнє
свято.
Бо ж була дорога нелегкою,
Обернулася комусь бідою.
Той, хто витримав, вже торжествує
І своє гніздечко ремонтує.
В добрий час, ми раді вас зустріти,
Це для вас по всьому краю квіти
І озера, та болота, й ріки,

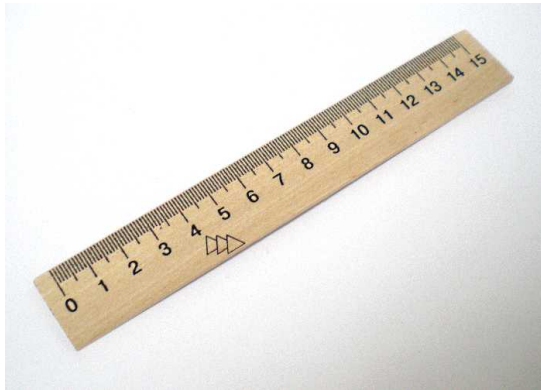
ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ

Я люблю кожну квіточку в полі
І струмок, що до річки біжить.
І високі, до неба, тополі
Й чисту-чисту небесну блакить.
І у синьому небі лелеки,
Й журавлину осінню печаль.
Й споришеві стежки, що далеко
Розійшлись по землі в синю даль.
У маленькі свої долоньки
Я промінчики сонця ловлю.
Україну мою, рідну неньку,
Я усім своїм серцем люблю.
Надія Красоткіна

ЛІНІЙКА

ЗАГАДКИ

Порахує сантиметри,
А як треба – міліметри!
Рівно лінії проводить,
З олівцем за ручку ходить.
(Лінійка)

Я люблю прямоту і сама пряма.
Зробити рівну межу всім я допомагаю.
(Лінійка)

Рівно риску проведи
І квадратик спробуй,
Та у руки ти візьми
Цю струнку особу.
Натиск витримає стійко
Впевнена, струнка... (лінійка).

ЛЯЛЬКА

ЛЯЛЬКА

Хто не зна моєї ляльки?
В мене лялька, мов жива:
Як візьму її на руки —
Оченята відкрива.
Хоч у неї сліз немає,
Плаче донечка моя:
«Мамо, мамо»,— вимовляє,
Ну, а мама в неї — я.
Я нове їй плаття зшила,
Квіти вишила на нім,—
Бо не можна ж до бабусі
Йти у гості у старім!

ЗАГАДКА

Замість справжньої дитини
Є у кожної дівчини.
Її пестять, одягають,
Спати ввечорі вкладають.
І годують її смачно —
Дуже мамі вона вдячна!
(Лялька)

НОВИЙ ЛЯЛЬКА З ВІДБИТОЮ РУЧКОЮ

Була в дівчинки лялька. Якось вона впала, і в неї відбилася ручка. Дівчинка стала їй перев'язувати рану. Щодня бинтувала, обережно зав'язувала. І лялька Зоя усміхалась – їй подобались турботи дівчинки.

Та ось мама принесла дівчинці з крамниці нову ляльку, Ліну. В розкішному блакитному платті, з великою русою косою. Пальчики в ляльки тоненькі. На пальці – перстень. Очі розплющуються і заплющуються. Покладе дівчинка ляльку – вона каже: «На добраніч!» підведе її – каже: «Доброго ранку!»

Цілий день не розлучалася дівчинка з Ліною. Розплела косу, вплела нові стрічки. Поклала Ліну в ліжечко – і вона сказала: «На добраніч!»

Коли чує дівчинка: хтось тихенько плаче. Та це ж Зоя. Дівчинка поклала її на канапу, лицем до стіни, та й забула. Зої стало прикро: відчула вона себе самотньою і заплакала.

Соромно стало дівчинці. Підняла вона Зою, пригорнула до серця, поцілувала. Перев'язала покалічену ручку. Усміхнулася тоді Зоя, розтулила губки й щось прошепотіла. Це вона сказала дівчинці:

- Я ж твоя, правда? Не забувай мене ніколи.

В.О. Сухомлинський

ОЛЕНЬ

ЗАГАДКА

На голові його корона з гілля,
Копитця топчуть буйне зілля.
На спинці плямки білі, наче день,
Звірятко звати це ... (олень)

ЛІСОВИ ПОРЯДКИ

Мама в школу привела
Білохвосте оленятко,
Щоб навчилося воно
Лісових порядків.
Строгий вчитель лось сказав:
– Щоб порядки путні вчити,
Треба йти до озерця
І копитечка помити.

В. Кривега

РОЗМОВА В ЛІСІ

Стояло в кущах оленятко,
Над ним на гіллі — воронятко.
— Ось я,— воронятко казало,—
Умію під хмари літати! —
Сумне оленятко зітхало:
— А я тільки вмю стоять.
Я вчора лише народилось,
І я ще літати боюсь,
Та ти ж підросло і навчилось,
І я підросту — і навчусь.
Валерій Шульжик

ОЛІВЕЦЬ

ЗАГАДКИ

Дерев'яний та довгенький,
Маю носик я гостренький.
На білому слід лишаю,
Усіх діток потішаю.
(Олівець)

Настрибаюсь вволю
По чистому полю.
Правда, трішки ніс стешу,
Як малюю чи пишу.
(Олівець)

У носатого Івана
Одежина дерев'яна.
Він у чистім полі ходить
І по ньому носом водить.
Не стрижений, не чесаний –
Гострим ножем зетесаний.
(Олівець)

Довгі палички кругленькі –
Сині, жовті, червоненькі.
На папері походили,
Кольори свої лишили...

Звуться палички оці
Кольорові ... (олівці)

ОЛІВЕЦЬ

Я – малятко-олівчик.
Списав я сто папірців.
А коли я починав,
То насилу залазив у пенал.
Школяр пише. І росте!
Ну, а я – навпаки!

ПАПІР

Використаний папір — макулатуру — можна переробити на новий. Це допомагає зберегти дерева. На жаль, в Україні переробляють дуже мало макулатури — лише один використаний аркуш з тисячі має шанс знову стати корисним. Решта ж потрапляє на смітник.

В Японії 6 зошитів з 10 виготовляють з макулатури. Ми з вами можемо навчитися дбати про збереження лісів не гірше від японців! Для цього треба збирати вдома старі зошити, альбоми, коробки з-під продуктів, обгортки, газети, рекламні оголошення та здавати все це до пунктів прийому макулатури.

Давно-давно на землі книжок не було, бо люди ще не вміли їх робити. «Сторінками» найдавніших книжок були камені, стіни печер, сокири, вояцькі щити. Писали на всьому. Бо ж не було тоді ані паперу, ані пер чи олівців. Далі люди додумалися писати на глині, яку потім сушили й випалювали на вогні. Та хіба на глиняних сторінках-цеглинках багато напишеш? До того ж, ці книжки важкі та незручні. Коли, скажімо, якийсь учений збирався в дорогу і брав із собою дві-три такі «книги», йому потрібен був... віз.

З часом люди навчилися робити зручні й легкі книжки з тонкої козячої або телячої шкіри. Першу таку книжку виготовили у стародавньому грецькому місті Пергама — через те папір із шкіри і назвали пергаментом. Але ці книжки були дуже дорогі. На виготовлення однієї книжки потрібні були шкури з цілої череди телят. Отож люди шукали, з чого робити книги, щоб вони були дешевші і простіші.

В Африці вздовж річок росте болотяна рослина папірус. Його спершу використовували лише на будівництві. А згодом додумалися обробляти волокна рослини так, що з них виходив папір. Відтоді з'явилися книжки, краще сказати, сувої з папірусу. Писати на сухих стеблах папірусу було зручно, але через кілька років такі «книжки» ламалися й розсипалися.

Минуло ще доволі часу, поки з'явилися друковані книжки. В нашій країні це сталося в XVI столітті.

ПАРАСОЛЬКА

ЗАГАДКИ

Знизу клин
Зверху млин.
Тече вода
А їй не біда.
(Парасолька)

Я порою дощовою –
Наче дах над головою.
При собі мене тримають,
А як дощ пройде – складають.
(Парасолька)

Згорнеш – клинець,
розгорнеш – млинець.
(Парасолька)

ПОДРУГА

СПРАВЖНІ ПОДРУГИ

П'ятикласниця Людмила

вранці мамі заявила:

– Все! До школи я – не йду!

Я не стерплю цю біду.

Щастя скінчено моє:

Адже в Рити джинси є!

І тепер зі мною Рита

відмовляється дружити...

Здивувалась мама дуже

– Ви ж були найкращі друзі!?

– Так. Але сказала Рита

поки буду я ходити

не у джинсах, а в спідниці, –

їй не хочеться й дивитися,

бо вона вважає: жінці

для краси потрібні джинси...

Мамо!

Дружбу виручай.

Джинси і мені придбай!

Мама спершу подивилась

на похнюплена Людмилу,

а потім мовила:

– Діла-а...

Ви – спра-а-вжні

подруги!.. – Й пішла...

А ви, що скажете мені.

Це – справжні подруги, чи ні?

Чи є що золота дорожче на землі? –

У мудреця спитали якось люди.

Не довго думав мудрий чоловік:

– Дорожча дружба – є, була і буде!

Тоді чому сказали: – Сталь міцна,

Міцніша над усе, це знає всяк і

всюди, –

Подумав трохи й відповів мудрець

– Міцніша дружба – є, була і буде!

Йому сказали: – Ураган страшний,

Корчує він дуби, несе руїну всюди.

– Чи є сильніше, що за ураган?

– Сильніша дружба – є, була і буде!

Усім смакує не полин, а мед.

Мед люблять діти –

І дорослі люди.

Мед – найсолодший із земних дарів.

– Солодша дружба – є, була і буде!

М. Мітаров

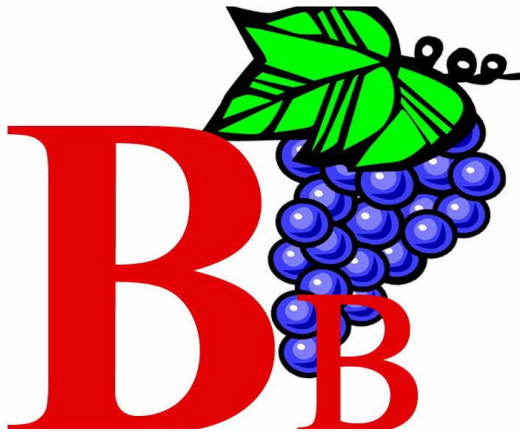
ПОСЕРЕДИНІ

ЗАГАДКА

Намалюєм два кружечки
Зверху менший, знизу більший.

Посередині поставим
Одну паличку пряму.
А тепер зітрем все те,
Що залишилося ліворуч.

Що зосталось?
Подивіться —
Залишилась буква "В".

УКРАЇНА

Я БУВ НА ДАЛЕКІЙ ЧУЖИНІ

Я був на далекій чужині,
Там небо таке ж голубе,
Та тільки нема Батьківщини,
Нема там, Вітчизно, тебе,
Бо в ріднім краю над землею
Чистіша і глибша блакить.
І сонце Вітчизни моєї
Яскравіше в небі горить.
Я слухав пісні на чужині —
Хороші думки в тих словах,
Але то не крила орлині,
Що є в наших рідних місцях.

Василь Сухомлинський

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Мій край чудовий — Україна!
Тут народились ти і я.
Тут над ставком верба й калина,
Чарівна пісня солов'я.
Все найдорожче в цілм світі,
Бо тут почався наш політ.
Цвітуть волошки сині в житі,
Звідсіль ведуть дороги в світ.
І найдорожча рідна мова —
Джерельцем радісно дзвенить.
І мила пісня колискова,
Чумацький шлях кудись зорить.
Усе найкраще і єдине,
І радощі усі, й жалі...

Мій рідний краю, Україно!

Найкраще місце на землі!

Надія Красоткіна

ДО НАС ЖУРАВЛИК ПРИЛІТАВ

До нас журавлик прилітав,
Він гарні віршики читав
Про синє небо і весну,
Про Чорне море і Десну,
Про Україну – рідний край...
Ти ще раз, друже, прилітай!
Ігор Січовик

МОЯ УКРАЇНА – ЦЕ ПІСЕНЬКА МАМИ

Моя Україна – це пісенька мами,
Розлогі лани колосяться хлібами,
Вишневі садочки, лелеки на хаті.
Купають ставочки хмарки пелехаті.
Моя Україна – то мамина ласка,
Червона калина, бабусина казка.
Це соняхи в цвіті, горобчиків
згряя...
Я кращої в світі країни не знаю.
Людмила Савчук

УКРАЇНЬКА

Колискова пісня, колискова —
то найперша материна мова.
Пахне вона м'ятою і цвітом,
чебрецевим і суничним літом.
Пахне молоком і споришами...
Скільки в ній ласкавості і шани,
скільки в ній тривожності людської,
і надій, і сивини гіркої...
Колискова пісня, колискова —
то солодка материна мова.
Микола Сингаївський
Я україночка,
Хоч зовсім ще маленька,
Але ходжу до школи в перший клас!
Читати я навчилася легенько,
Бо дуже гарна рідна мова в нас.
Це українська мова промениста,
Доступна й лагідна, весела і дзвінка.
Багата, як земля, джерельно-чиста
І тепла, наче мамина рука.
Я вчуся нею гарно розмовляти,
Читаю вірші і пишу слова.
Бо рідну мову треба добре знати.
Вона чудова, ніжна і жива.
Вона дзвенить у срібному джерельці,
У дивних квітах, у дзвінкій росі.
Вона живе й співа в моєму серці.
Її ми дуже любимо усі.
Моя чарівна мова промениста,

Вона у пісні й казочці звучить.
Найкраща в світі рідна і барвиста,
А як без неї на Землі прожити?
В нас, українців, — українська мова!
В ній найсвітліші, лагідні слова.
Її матусі ніжна пісня колискова,
Як сонечко нас щедро зігрива.
ЛЮБИ СВОЮ МОВУ
Яка ж багата рідна мова!
Увесь чарівний світ у ній!
Вона барвиста і чудова
І кривдити її не смій!
Вона про все тобі розкаже,
Чарівних слів тебе навчить,
Усе розкриє і покаже,
Як правильно у світі жити.
В ній стільки слів, що й не збагнути!
І приказок, і порівнянь.
А мову знаючи, здобути
Ти можеш просто безліч знань!
Тож мову вчи і прислухайся
До того, як вона звучить.
І розмовляти так старайся,
Щоб всім її хотілось вчити!
Вона ж у нас така багата,
І нею можна все сказати.
І найрідніша нам вона!
Така чарівна, як весна!
Надія Красоткіна

ФАРТУХ

З квадратних шматочків
Кухонний фартух готовий,
І горять на ньому квіти
Небувалої краси.
Приміряю цілу годину,
Одягаю –в самий раз!
І ходжу я цілий день
У фартусі по саду.
Хтось крикнув:
– Глянь, бузок
Вийшов за огорожу!

ЦУКЕРКА

ЗАГАДКИ

В розмальованій хустині,
Солоденька всередині.
Коли нею почастиють,
Діти тішаться, ласують.
(Цукерка)

Ця смакота так манить на вітрині
У фантика барвистій пелерині.
Купіть! Купіть! Купіть, прошу, будь ласка!
Еге ж! В обгортці – шоколадна казка.
Розгорнеш – і не матимеш спокою!
Одна... Дві... Три... Усі такі хороші!
Чому за них платити треба гроші?!
Купіть! Он ту! З начинкою липкою!
А я її сховаю за шокою.
Тетяна Чорновіл

ЦУЦИК

Цуцик, цуцик – кущий хвіст,
Він цукерки гарно їсть.
Як на задні лапки стане –
Дуже високо дістане.
З'їм одну цукерку сам,
Другу цуцику віддам.
А. М'ястківський

ЦУКОР
ЗАГАДКИ

На полі народився,
на заводі варився,
На столі розчинився.
(Цукор)

Солодкий, як мед,
Білий, як сніг
У пошані у всіх;
До рота попав,
там і пропав.
(Цукор)

Білий камінь у воді тане. (Цукор)

ЯКІР

ЗАГАДКА

Як потрібен – викидають,
Не потрібен – підіймають.
(Якір)

СКОРОМОВКА

Шукав Яків
На дні ятір.
Шукав ятір,
Знайшов якір.
Потяг Яків
Із дна якір,
А за якір
Вчепивсь ятір.
Витяг якір,
За ним ятір
І пішов
Додому Яків.
Кость Дяченко

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

бабуся

бджола́

“
ВИРАЗНО

ВЛІТКУ

ворота

Гумка

ГАНОК

Γρόνο

Грунт

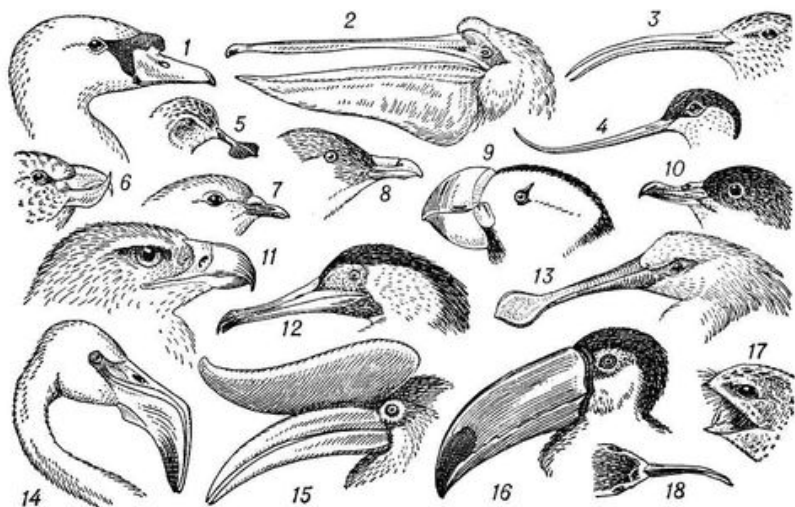
Гудзик

ДЖМІЛЬ

дзига

ДЗЬОБ

ді́дусь

загадка

Зозуля

іМ'я

іжак

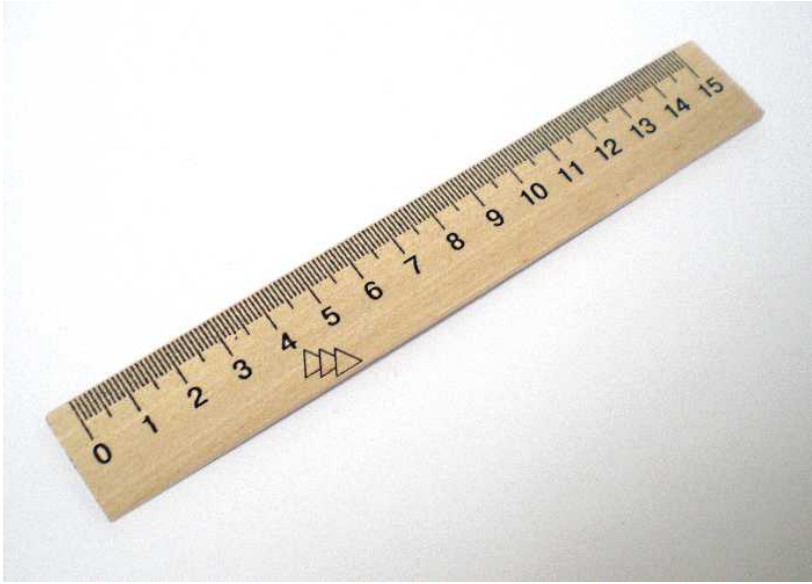
КВАТИРКА

Київ

лелѐка

лінійка

Лялька

ОЛЕНЬ

олівець

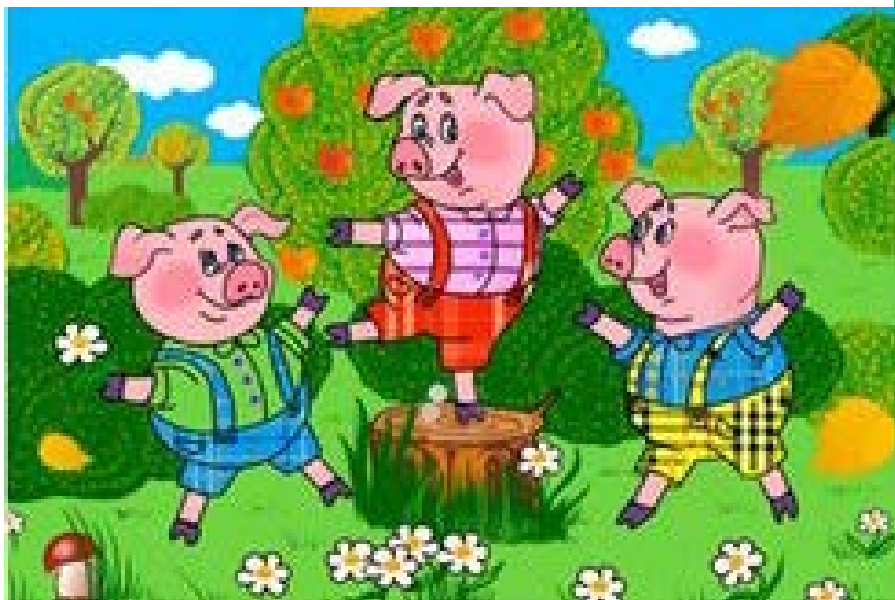
папір

парасолька

подруга

посередині

Україна

φάρτυχ

цукерка

цукор

якір

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Паронова В. І. Мої улюблені вірші: для дошк. і мол. шк. віку / В. І. Паронова. –Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 368 с.
2. Сухомлинський В. О. Вічна тополя: казки, оповідання, етюди: для мол. шк.. віку/ В. О. Сухомлинський; упоряд. О.В. Сухомлинської; заг.ред.,перед. Д. С. Чередниченка. – Київ: Генеза, 2003. – 272 с.: іл. – (Нова шкільна бібліотека).
3. Сухомлинський В. О. Всі добрі люди одна сім'я: збірка творів/ В. О. Сухомлинський; мал. О. Макієвої. – Харків: Школа,2015. – 160 с.: іл. – (Серія “Дитячий бестселер”).
4. Сухомлинський В. О. Чиста криниця: казки, оповідання, етюди: для сімейн. читання/ В. О. Сухомлинський; упоряд. О.В. Сухомлинської; перед. Д. С. Чередниченка. – Київ: Веселка, 1993. – 287 с.: іл.. – (Шкільна бібліотека).
5. Весела абетка. Режим доступу: <http://abetka.ukrlife.org/zagadki3.html>
6. Дитячі вірші. Режим доступу: <http://h.ua/story/91383/#ixzz3u7u99Guu>
7. Довідник цікавих фактів та корисних знань. Режим доступу: dovidka.biz.ua
8. Сайт для розумних батьків.Режим доступу: <http://ditina.com.ua/school-accs1.htm>
9. Сайт Івано – Франківської міської дитячої бібліотеки. Режим доступу: <http://bibliokid.if.ua/gray/lichylky-ta-skoromovky/150-skoromovky.html>